

Nr 321.

Av herr **Magnusson** i Skövde, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 93, angående bidrag till vissa odlingsföretag m. m.*

Frågan om nybildning av jordbrukslägenheter kan genom uppdelning av redan odlad jord lösas i så måtto, att därigenom skapas flera brukningsdelar, men härigenom vinnes uppenbarligen ingen ökning av den under plog lagda arealen i annan mån än att innehavare av mindre brukningsdelar kunna tänkas disponera mera tid och möjligen även intresse för utförande av nyodlingar. Visserligen har under de senaste årtiondena åtskillig ny mark brutits till åker; säkerligen är man dock nu ense därom, att det skulle inneburit en ovärderlig fördel om detta nybrytande hade skett i hastigare tempo.

Orsakerna till denna relativt ringa nyodlingsverksamhet äro väsentligen av två slag:

1:o) den ringa inkomsten av jordbruksdriften, som icke lämnat något överskott till bekostande av dyrbara nyodlingar samt

2:o) bristen på arbetskraft.

Denna brist orsakades väsentligen av det dåliga ekonomiska utbytet av näringen, varigenom jordbrukarna icke kunde i konkurrensen om arbetskraften tävla genom att erbjuda lika höga avlöningar som andra näringar. Nyodlingskostnaderna även på relativt lättodlad jord och på orter, där överhuvud avsevärdare arealer odlingsmark förefinnas, men jordvärdet varit relativt lågt, ha ställt sig så pass höga, att samma arealenhet nyodlad jord ensamt i odlingskostnad ställt sig dyrare än redan odlad jord betingat i inköp. De jämförelsevis små bidrag, som kunnat erhållas i odlingshjälp, ha ej kunnat utjämna detta förhållande. Givetvis måste det då, där medel funnits tillgängliga, ha ställt sig mera klokt och inbjudande använda penningarna för inköp av redan

odlad jord än till verkställande av vansklig, arbetskrävande och kostsam nyodling.

Denna omständighet att nyodlingen ofta betingar en större kapitalutgift än inköp av motsvarande areal redan odlad jord, får dock enligt mitt förmenande icke tagas som skäl mot nyodling. Nyodlingen innebär ett arbete, som är ägnat bära frukter genom sekler, och som därför ej bör bedömas enbart med hänsyn till engångskostnaden vid arbetets utförande. Emellertid bör och måste man vid bedömning av nyodling och därmed sammanhängande problem ha denna relativt höga kostnad klar för sig och för odlingsproblemets lösning finna en möjlighet för odlaren att utan att själv äventyra sin ekonomi komma ut med för odlingen erforderliga utgifter. Därjämte måste beaktas, att odlingsarbetet kräver avsevärd tid och av flera skäl ej kan forceras över ett visst tempo, vartill jag senare återkommer. Odlingsarbetet bör därjämte bedrivas med största planmässighet, särskilt vid större företag, varom mera här nedan. Dessa m. fl. synpunkter, särskilt de båda sistnämnda, synas mig ej tillräckligt beaktade i Kungl. Maj:ts propositioner nr 92 och 93, varför jag med upptagande av dessa synpunkter här tillåter mig framställa några förslag till ändringar.

Kungl. Maj:ts förutsätter i propositionen nr 93 en mycket betydande nyodling redan under innevarande år och beräknar, att mer än halva totalanslaget under året skall komma till användning och förutsätter sålunda, att redan innevarande år det största odlingsarbetet skall kunna utföras. Detta synes mig dock av flera rent praktiska skäl vara utförbart. Dels torde man utom i rena, förvisso rätt obetydliga, undantagsfall sakna tid, arbetskraft och övriga möjligheter att utföra någon avsevärdare odling för sådd redan instundande vår. Förutom de uppenbara risker för ett tillspilloget utsäde, som man löper vid sådd å nybruten otillräckligt »luftad» jord, som därjämte på grund av bristen på konstgödning ej kan i samma utsträckning som förut göras tjänlig genom tillförande av kemiska gödningspreparater, kräver det mera arbete och tid än lantmännen under den korta tiden för vårarbetet kan prestera, att utföra det tidsödande arbetet med den nybrutna jordens sönderdelning genom brukningen. Därtill kommer att näppeligen tid gives till en sorgfälligare planläggning av arbetet. Likaså kunna ej heller odlingsorganisationerna och särskilt deras konsulterande tjänstemän ha nått den organisatoriska fasthet och den kännedom om det viktiga och grannliga odlingsarbetet, att dessa förrän tidigast fram på våren eller försommaren kunna prestera ett fullgott och sakkunnigt arbete. Att i en allt för stor hast genom forcering skapa en

kår otillräckligt kunniga för lösning av sina stora uppgifter, ej tillräckligt kompetenta organ, vore säkerligen olyckligt och ägnat att redan från början förrycka arbetet. Verkligt dugliga sådana organ stampas sannerligen icke fram ur jorden. Vissa företeelser inom kristidskommissionerna tala sitt varnande språk härutinnan. Jordbruksministern förutsätter i sin motivering att nu befintliga tjänstemän såsom lantbruksingenjörer, jordbrukskonsulenter m. fl. skola anlitas, men huru skall detta kunna ske om de till sitt förutvarande arbete skola lägga denna utökning?

Att redan till instundande vår ha nyodlingsarbeten utförda, svarande mot ett anslagsbelopp av 2 miljoner kronor, är för visso outförbart.

Det gäller sålunda att redan från början lägga nyodlingsverksamheten på en verkligt praktisk, saklig och solid grund. Hur angeläget det än är, att vi möjligast snart få ny jord under plojen för att dy-medelst öka livsmedelsproduktionen, vilket jag är den förste att understryka, torde det vara klart att man icke vinner detta genom en forcering, som saknar förutsättningar att leda till det åsyftade resultatet. Tidigast till instundande höst kan någon avsevärd nybruten areal ha vunnits för besående med brödsäd, ehuru med hänsyn till den ringa tillgången på konstgödsel, den korta luftningstiden och torvens ringa förmultning utsädet nog skulle riskera att förstöras i rätt många av de under sommaren nybrutna tegarna. Särskilt är detta fallet i mera sidlänt jord, som ofta behöver »lufta» och »sjunka» i ett helt, stundom två år efter dikningen. Det synes mig därför ur alla synpunkter riktigast, att ett mindre belopp beräknas för 1918 men däremot större belopp för de närmast följande åren.

Visserligen kan häremot invändas att intet hindrar anslå det föreslagna beloppet 8,800,000 kronor för 1918, och, om detta ej förbrukas, balansera det överskjutande till användning på följande år. Men då man tydligen har för avsikt att genom oklok forcering vid arbetets början åstadkomma visserligen i någon mån ökad nyodlingsverksamhet under den första tiden, men detta, såsom här visats, säkerligen skulle giva mindre gott resultat, synes mig det enda riktiga vara, att från början avvika från denna tankegång för att få arbetet in i sunda och säkra spår.

Odlingsarbetet bör bedrivas fullt planmässigt. Att man bör sorgfälligt undvika onödiga formaliteter och omgångar (byråkrati) vid ärendenas handläggning, är jag den förste att betona, men å andra sidan kräver odlingsarbetet sin sorgfälliga planläggning. Detta gäller

såväl den i regel erforderliga avdikningen som arbetet i övrigt. Därvid böra beaktas möjligheterna till samarbete i fråga om uppodling av större eller mindre områden med flera ägare. Uppenbarligen kan mycket vinnas i kostnads- och arbetsbesparing, minskad frostländighet, bättre avdikning m. m. om en gemensam plan för hela områdets odling kan från en början uppläggas och genomföras. Även arbetarefrågan kan därigenom lättare ordnas, större entreprenader ske och eventuellt arbetsbesparing genom bättre redskap m. m. vinnas. Men uppenbarligen kräver sådan planläggning tid för att utföras och en viss ej så lätt förvärvad sakkännedom hos odlingsorganisationerna. Särskilt inom Norrland med där befintliga stora sammanhängande odlingsvidder är det av vikt, att här ovan framställda krav på planmässighet och gemensamt arbete beaktas. Den enskilda odlaren förmår ej övervinna myrens motstånd och överväldigande naturkraft, hans »strandhugg» i kanten av myren är därför dömt att i större eller mindre mån misslyckas. Han förmår ej utdika hela myren, äger ej ens rätt eller befogenhet därtill, kan sålunda ej heller övervinna myrens frostiga ofördelaktiga klimat genom torrläggning av densamma. Annorlunda ställer sig saken om genom planmässighet och gemensamt arbete från början hela myren eller det väsentliga därav tages under torrläggning och odling. Då förenklas problemet för den enskilda delägaren, myrens, hela dalens, klimat förbättras; och på grund av företagets storlek kan en avsevärdare arbetarestock anställas, och varför ej en del arbetsbesparande redskap såsom mekaniska stubbrytare eventuellt grävmaskiner för större diken m. m. komma till användning. Uppodlingen av Nordsveriges myrar och dalgångar skall gå långsamt, kräva många onödiga offer och misslyckanden, så länge man strör ut en odlare här och där, som har alla utsikter gå under i kampen mot naturen, men vilken odlare dock representerat ett krafttillskott och en ärlig vilja, som bort bättre tillvaratagas. Helt andra möjligheter yppa sig om man gemensamt angriper hela myren, respektive odlingsområdet.

Häremot skall måhända invändas att detta innebär ett gående utom ramen för den nyodlingsverksamhet Kungl. Maj:t och produktionskommittén med det föreliggande förslaget avsett att uppamma. Härmed må vara huru som helst, kardinalspörsmålet är väl ändå att få ett verkligt effektivt, planmässigt och fruktbarande odlingsarbete i gång, och detta synes mig ej kunna ske utan att här framburna synpunkter beaktas. Utan att förringa värdet av nyodlingen av småbitar intill förut befintliga tegar, synes mig nu tiden vara inne att få ett kraftigare grepp om nyodlingsproblemet och icke stanna vid något

lappverk. Visserligen kommer man därmed också in på hela vårt stora kolonisationsproblem, men lösningen av detsamma kan icke lämpligare och rationellare förberedas än genom en omfattande och planmässig nyodlingsverksamhet.

Även om man till fullo erkänner att Kungl. Maj:ts förslag till för odlaren väsentliga bidrag utöver det som nu i en del fall kan erhållas, kan dock ifrågasättas om de föreslagna bidragen resp. 60, 50, 40 och 30 procent kunna anses tillräckliga med den allt för låga odlingskostnad, som av kommittén beräknats. Man måste nämligen räkna med de ofantligt stregrade kostnaderna för såväl arbetskraften som redskap, varigenom kostnaderna för nyodling förvisso bli betydande och gå långt utöver vad som för blott några år tillbaka var fallet. Ävenså måste man beakta att många, ja, kanske de flesta jordbrukare, icke minst de yngre, som ha initiativkraften att i större utsträckning gripa sig an med nyodlingar, sakna tillräckligt ledigt kapital att nedlägga i nyodlingar. Därest statsbidraget återigen täcker en avsevärd del av kostnaden lockas givetvis sådana att taga risken av sin utgiftsandel och mödan med nyodlingen i övrigt. Av dessa skäl synes mig en höjning av bidraget per hektar på sätt som här föreslagits vara befogad.

Odlingskostnaderna komma nämligen med säkerhet att betydligt överstiga de av kommittén och av Kungl. Maj:t godkända. Redan före kristiden beräknades medelsvär mark betinga 500 kronor per hektar i odlingskostnad, och givetvis måste man nu räkna med en väsentlig merkostnad, och torde totalkostnaden sällan stanna under 800 kronor per hektar. Även i det fåtal fall, där efter dikning och röjning plogen kan användas för den övriga brytningen bli kostnaderna, icke minst genom fördyrningen av arbete med dragare, betydande. Ett bidrag av respektive 300, 250, 200 och 150 kronor på en beräknad högsta odlingskostnad av 500 kronor per hektar kommer säkerligen icke att i åsyftad grad stimulera till odling. Med en verklig kostnad av 800 kronor per hektar, skulle det bidrag, som odlaren uppbure (de 60 procent som skulle tilldelas odlare, som redan i vår ha odlingar att beså, kunna på grund av odlingarnas ringa omfattning nästan helt lämnas ur räkningen) utgöra 300, 250, 200 och 150 kronor per hektar eller sålunda vida lägre procentsats än i propositionerna göres gällande. Odlarens självutlägg skulle sålunda bli större eller lika stora som under det gångna år med då rådande billigare odlingskostnader. Inför dessa fakta synes det vara ovedersägligen bättre att anslå *högre* odlingsbidrag och verkligen få nyodlingar till stånd i hela den utsträckning, som anslaget medger, än skapa ett sakläge, varigenom anslaget till även-

tyrs icke fullt utnyttjas och sålunda syftet därmed — ökad nyodling — delvis förfelas.

På grund av det anförda tillåter jag mig därför hemställa,

att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts proposition nr 93, att för år 1918 beviljas ett anslag för nyodlingar av 6,000,000 kronor och för år 1919 ett anslag av 10,150,000 kronor,

att den högsta odlingskostnaden beräknas till 800 kronor per hektar och att odlingsbidragen utgå beräknade å denna summa med 60 procent under 1918 och 50 procent under åren 1919 och 1920 samt 40 procent under år 1921,

att anslagen till förbättring av ängs- och betesmark utgå efter en beräknad högsta kostnad av 300 kronor per hektar och med samma procentsatser som för nyodlingar,

att genom lämpliga instruktioner för odlingsnämnderna och odlingskommittéerna tillses, att nyodlingsarbetet kommer att bedrivas fullt planmässigt även med hänsyn till nyodling av större områden i en eller flera ägares händer.

Stockholm den 5 mars 1918.

Karl Magnusson
i Skövde.